

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת תולדת תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 459

בני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

אמן ב"קול יעקב"

מאז ומתמיד, יחד כח התפלה את עם ישראל מפל העמים. כפי שמעיד הכתוב (דברים ד ז): "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו פה' אלקינו בכל קראנו אליו".

אם נתבונן בפרשתנו נגלה כי הבדל זה החל עוד מימיהם של האבות הקדושים.

יחזק אבינו מתפלא באוני יעקב בנו (בראשית כז כב): "הקל קול יעקב והידיים ידי עשו". כלומר, אף שמבחינה חיצונית הצליח יעקב אבינו להתחזות לעשו, את מהותו הפנימית המתבטאת בסגנון דבורו, לא הצליח להסתיר. חכמים (גשין נז ב) אומרים כי בדבריו של יחזק הייתה טמונה נבואה לדורות, כי יחזיקו את יעקב תהיה ב"קול יעקב" - קול התפלה.

כה גם קראנו בהפטרת לה לה את הבטחתו של הנביא ישעיהו (מא יד): "אל תיראי תולעת יעקב... אני עורתיך נאם ה'", ומביא הרד"ק בשם המדרש לפרש, כי כשם שאין כחה של התולעת אלא בפיה כה ישראל אין כחם אלא בפיהם - כח התפלה!

אם ירשה לי, נוסף ונדגיש כי חלק מרכזי בכח התפלה של "קול יעקב" הוא עניית אמן. סמוכין לדבר, נתן להביא מדברי הקדמונים כי השם "יעקב" הוא בגימטריה פעמים אמן. כמו כן, ה'פלי יקר' בתחלת פרשתנו אומר כי השם יעקב רומז על כך שהיה מקפיד על מה שאחרים דשים בעקביהם. נמצא לאור זאת שבנבואת "הקל קול יעקב" יש דגש מיוחד לקול עניית אמן הנשמע בבתי כנסיות.

אם נכונים הדברים, נתן להוסיף להם נפח מיוחד על פי הדגשת חכמים (שבת קיט ב) שאם האמן צריך האדם לענות 'בכל כחו', ופרשו התוספות דהינו 'בקול רם'. אפשר פינו שמצוה זו מסמלת את 'קול יעקב', ממילא יש לענותה בקול רם ובגאון.

כצאצאיו של יעקב, אבי אמתנו, עלינו לראות בתפלה בכלל ובאמן בפרט חלק מרכזי בחיינו, ובהתאם לכך להתחזק אליה ולהקפיד לקימון בהתאם.

בקרית יצחק "הקל קול יעקב" שבת שלום,

298 213 מחולקת

התפלה שהתירה את הספקות

"ויתרצו בנים בקרבה ותאמר אם פן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה'; ויאמר ה' לה שני גוים בבטנה ושני לאמים ממעך יפרדו" (כה כב-כג)

פרש הרמב"ן כי המלה 'לדרש' מתפרשת כתפלה וכלשון הפסוק (תהלים לד ה): "דרשתי את ה' וענני". הפתח סופר' מבאר כי לרבקה הייתה פונה עמקה בלכתה להתפלל:

כאשר הרגישה רבקה שהבנים מתרועעים בקרבה הן בעובריה על "פתחי תורה של שם ועבר" והן בעובריה על "פתחי עבודה זרה" (רש"י), עלה בלבה ספק - האם אכן בקרבה שני בנים אשר טבעם שונה בתכלית; האחד רשע המבקש לעבד עבודה זרה, והשני צדיק אשר אל בית המדרש נשואות עיניו, ואם כך הדבר - ללך הפחות תמצא נחמה בבנה הצדיק; או שמא ילד אחד הוא, שלפי שאין יראת ה' בלבו וכל מסירתו היא רק כדי להתפאר, על פן מיד בצאתו מבית המדרש הוא רץ אל העולם הזה ותאוותיו. כשהרהרה באפשרות זו זעקה: "אם פן, למה זה אנכי?!". שהרי אמרו חכמים (ירושלמי ברכות א ב): "הלמד שלא לעשות נח לו שלא נברא".

כדי לברר זאת הלכה 'לדרש את ה' - להתפלל בבית הכנסת, באומרה: אם גם בהפנסו להתפלל ארגיש שהולך מפרפס לצאת, אות הוא כי אכן שני ילדים בקרבי. שאלו היה זה בן אחד הלומד למטרה חיצונית, מה לו ולתפלה?! ואכן, כשנכנסה להתפלל ועדן היה האחד מפרפס לצאת, הבינה כי 'שני גוים בבטנה', ורוחה שקטה (ש"ת 'כתב סופר' הקדמה לחלק א"ח).

יחזק אהב את עשו לטובתם של ישראל

"ויאהב יחזק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב" (כה כח)

רבים תמהו: היחזק שצדיק כיצחק אהב את בנו רק משום שהאכילו מצידו?

האדמו"ר רבי משלם פייביש מברדשין, נכדו של בעל הישר דברי אמת, באר את פונת הפסוק על פי הנהגת רבו ה'באר מים חיים':

לבעל ה'באר מים חיים' היה בן שסטה מדרך הישר ולא נהג כראוי ליחסו הרם. בכל זאת היה אביו הגדול והרחום מקרבו, מחזיקו על שלחנו ואף דואל לכל מחסורו. מדי בקר היה ה'באר מים חיים' מתפלל בעד פלל ישראל בבקשו: "רבנו של עולם הבט נא בטוב ובחסד שאני גומל עם בני, אף שאינו הולך בדרך תמים. והנה אנכי רק בשר ודם, ומפל שכן אתה אבינו אב הרחמן שהגד טוב ומטיב ורב חסד, בודאי ראוי והגון שתתנהג עם בנך בטוב ובחסד, אף כאשר חס ושלום אינם עושים רצונך..."

מעשה, ויכל לפרש שאם היה סבת אהבתו של יחזק לעשו: "כי ציד בפיו" - כדי שבכך תהיה בפיו טענה ולמוד זכות על ישראל אם חלילה יחטא, כאשר יאמר לפני ה': אם אני, בשר ודם, יכלתי לסלח לבני ולאזהבו למרות חטאיו, על אחת כמה וכמה אתה - אדון הרחמים והסליחות. ואכן כך אמרו חכמים (שבת פט ב) שלעתיד לבוא פאשר יפנה הקדוש ברוך הוא אל כל אחד מהאבות ויאמר להם "בניך חטאו", רק יחזק יהיה זה שלימד עליהם זכות (דברי מאיר [ברדיוב תרס"ט]).

יעקב שם מבטחו בתפלה בלבד

"ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכת" (כז לו)

רבי יהודה זאב סגל, ראש ישיבת מנצ'סטר, חזק הבדל מהותי בין יעקב ועשו המתבטא ביחסם למכירת הבכורה: לדידו של עשו, יעקב זכה בבכורה ובברכות בזכות התחכמותו וערמומיותו לנצל את חלשתו הרגעית כדי לגולל ממנו את הבכורה. לעמת זאת ליעקב היה ברור כי לא זכה לכך אלא בזכות תפלתו, שמכחה סבב הקדוש ברוך הוא שעשו יחזר מהשדה עיף ויתפתה למכר לו את הבכורה, וכפי שמעיד (להלן מח כב, ע"פ רש"י ואונקלוס שם): "אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשת", דהינו בתפלתו ובקשתו.

אף אנו, בניו של יעקב אבינו, בעמדנו בתפלה לפני ה', חשוב והכרחי שנפנים את העבדה האמורה, כי אחר כל ההשתדלויות שנעשה - כל הצלחותינו, הן ברוחניות והן בגשמיות, תלויות אף ורק בתפלה בכונה ('יראה ודעת' עמ' רט).

רבקה ענתה אמן על תפלת יחזק

"ויעתר יחזק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו" (כה כא)

פרש רש"י (ע"פ יבמות סד א) כי נעתר הקדוש ברוך הוא לתפלתו של יחזק ולא של רבקה, לפי שתפלתו של צדיק בן צדיק מסוגלת להתקבל יותר מתפלתו של צדיק בן רשע, ויש להבין: מדוע אם פן התפלה רבקה ולא סמכה על תפלתו של יחזק?

האדמו"ר רבי ישראל ממוז'יץ פרש כי אכן, רבקה בטחה בתפלתו של יחזק ולא התפללה בעצמה, אלא רק עמדה לנכח יחזק בזוית החדר, הקשיבה לתפלתו וענתה אחריו אמן.

רמז לדברים נוכל לדרש מקף שראשי התבות: "אשתו כי עקרה" הם בגימטריה צ"א כגימטריה של אמן (דברי ישראל).

הברכה שחוללה מהפך

"אני ערבי, כפי שבטח שמת לב, פתח הרופא, ומיד המשיך: "כשראיתי אותך נגש אל הברז, נוטל ידים וקורא את הטקסט שקראת לו 'אשר יצר' מתוך הברכון, נזכרתי לפתע בזכרון רחוק מראשית ימי ילדותי. נזכרתי כי אף סבתי הישישה נהגה לעשות בדיוק את אותו הדבר; בכל יום היתה היא נעמדת כמה פעמים וקוראת משהו מתוך דף שהיה תלוי על קיר מטבחיה. לכן נעמדתי לצדה והקשבתי בשקט עד שסיימת".

"סבתא שלך???", הפעם היה תורו של ר' אביגדור להצטרף, "היכן היא היתה מתגוררת?", שאל.

"סמוך לבית הורי, באחת מהערים המערבות במרכז הארץ", השיב הרופא, ומיד הוסיף, "ומזה שנים רבות בבית הקברות..."

"סבתך זו, היתה אם אביך או אם אמך?" שאל ר' אביגדור בדריכות.

"אם אמי", השיב הרופא, כשהוא מתפלא על השאלה.

ר' אביגדור כמעט וקורס תחתיו. "אתה יהודי!" הוא זעק בהתרגשות לכן שיחו וכמעט עמד לחבקו, אלא שמטבע הדברים הגיב הלה ברחוק ולא ממש הבין במה מדבר.

"ביהדות הולכים אחר האמא", הסביר ר' אביגדור לרופא, "אם הסבתא שלך, אם אמך, היתה מברכת 'אשר יצר', מסתבר שהיא היתה יהודיה, ואם כך גם אמך היתה יהודיה, וגם אתה, כן אתה דוקטור יוסף, אינך אלא יוסף הצדיק שנשבה בין הגויים".

הרופא נדהם לשמע הדברים. הוא נדרש לזמן מה כדי לברר ואחר לעפל ולהבין את העבדה שהוטחה בפניו פרעם ביום בהיר. הוא בקש את פרטיו של ר' אביגדור, ובהמשך יצר עמו קשר והחל בתהליך מתמשך של שיבה למקורות.

"אלמלא היה הרופא מתעקש להשאיר אותי במחלקה עד הבקר", שח ר' אביגדור לידידיו לאחר ששתפס בהשגחה המפלאה שנגלתה לנגד עיניו, "אלמלא הייתי מקפיד לברך את הברכות בכונה מתוך הכתב, אלמלא היתה סבתו של אותו רופא מקפידה אף היא על כך, הרי שיתכן שנשמה יהודית רחוקה זו לא היתה מוצאת לעולם את הדרך לשוב למקורות".

ספור זה שספר מפי המגיד רבי יעקב שיש שליט"א מלמדנו, כי מלבד החובה לברך כל ברכה כראוי, כאשר אנו עושים זאת בפרהסיא גורמים אנו להתעוררות בסובבים אותנו עד להשבת נפש יהודית לכור מחצבתה.

החולים, אולם תחונניו לא הועילו. באפן בלתי מסבך התבצר הרופא בעמדתו והתעקש כי לפי הנהלים הוא מחיב להשאיר לכל הפחות עד למחרת בבקר, ויהי מה.

ר' אביגדור נאלץ להשאיר בבית החולים בנגוד לרצונו. למחרת בבקר השכים קום והתיצב מיד לסדרת הבדיקות הנדרשת כחלק מהליך השחרור. לאחר בקור הרופאים בחדרו חתם הרופא האחראי על מכתב השחרור, ור' אביגדור המאשר חש כמי שהשתחרר מבית כלא. הוא מהר לקחת את מטלטליו ולצאת לכוון ביתו.

לפני יציאתו מהמחלקה הצרף לברך 'אשר יצר'. ר' אביגדור הקפיד מאד על אמירת הברכות בקול ובכונה, לאחר שנטל ידיו נעמד מול הברכון הקטן שהיה תלוי מעל הברזיה והחל לברך 'אשר יצר' בקול ובמתנינות, ומטבע הדברים, בהתאם למציאות שבה היה מצי, אף בכונה יתרה, כאשר תוך כדי אמירת הברכה הוא הרגיר בחסדי הבורא הרבים המתבטאים בכך שמערכות גופו פועלות באפן תקין ומשלים.

בשעת אמירת הברכה חש רבי אביגדור כי משהו עומד מאחוריו ונועץ בו עינים. הוא קוה שמיד כשיסיים יענה הלה אמן, אולם להפתעתו במקום אמן הוא שמע את הד פסיעותיו המתרחקות של האיש הדר.

ר' אביגדור המפתע סב לאחוריו כדי לראות מי האיש שהקשיב בסקרנות כה רבה לברכתו ומה טיבו, ומה רבה היתה הפתעתו כאשר נוכח לראות כי מדבר באחד מחברי צוות המחלקה, רופא בעל חזות ישמעאלית מבהקת ושמו דוקטור יוסף.

הדבר הפליא אותו ועורר את סקרנותו; הוא לא הבין מה סקרן כל כך את הרופא

הערבי בברכת 'אשר יצר', והוא החליט לפנות לרופא ולהתענין לפשר הדבר. הוא מהר לרוץ אחרי הרופא, אלא שהלה כפי הנראה לא שש על כך, והוא מהר להתרחק ממנו.

אלא שר' אביגדור לא חשב לוותר. לאחר מרדף קל ומהיר הוא עצר את הרופא ושאל אותו ישירות: "ראיתי שאתה מתענין בברכתי ואני מסקרן לדעת מדוע", הוסיף.

בתחלה נסה הרופא להתחמק ולהתנער. נכר היה שהוא נתון בסערת רגשות, אלא שר' אביגדור לא ותר. הוא התעקש להבין ולבסוף נכנע הרופא וספר. הספור שספר היה מפלא ובלתי נתפס בכל קנה מדה.

היה זה בתקופת החרף דאשתקד. ר' אביגדור, יהודי תלמיד חכם נכבד ובעל בעמיו, חלה בשפעת, וכיון שבעקבות כך נתקף בקצר נשימה קשה, נאלץ להתאשפז באחד מבתי החולים הנוודעים במרכז הארץ למנוחה ולהשגחה.

ר' אביגדור לא נבהל. הוא ידע כי מדבר במחלה קלה יחסית שבעזרת ה' ובסיוע טפול תומך תחלף תוך כמה ימים במהירות ותעלם כלעמת שבאה. הוא נצל את שהותו בבית החולים כדי לנוח, לחזר על תלמודו

הרופא נדהם לשמע הדברים. הוא נדרש לזמן מה כדי לברר ואחר לעפל ולהבין את העבדה שהוטחה בפניו פרעם ביום בהיר. הוא בקש את פרטיו של ר' אביגדור, ובהמשך יצר עמו קשר והחל בתהליך מתמשך של שיבה למקורות.

ואף לסייע לחולים שסביבו. מצבו של ר' אביגדור השתפר במהירות, וכיון שביום השלישי לאשפוזו כבר חש בריא דיו כדי לחזר לביתו, הוא נגש לרופא האחראי על המחלקה ובקש להשתחרר, אלא שהלה משום מה סרב לבקשתו.

"עליך להשאיר במחלקה להשגחה לכל הפחות עד מחר בבקר", פסק.

ר' אביגדור נסה לבקש ולהתחנן. כאיש עשיה קץ הוא ביישיבה הממשכת בבית החולים והוא יחל לשוב לביתו ולשגרה המברכת. הוא הסביר לרופא כי הוא מרגיש בריא לחלוטין ואין כל טעם להותירו בבית

ברכות שאינן נענות באמן

עניית אמן אחר ברכת קטן

א. קטנים המשננים נסחאות של ברכות כדי להתלמד, אף שרשאים הם להזכיר שם שמים בברכתם, אין עונים אחריהם אמן, לפי שפונתם ללמד ולא לברך.

מקורות ובאורים:

ש'לחן ערוך' (או"ח רטו ג) ו'משנה ברורה' (שם ס"ק יג-יד). ה'אבן האזל' (ברכות א טו) ד"ק מלשון הרמב"ם (שם), שאמנם אין חיוב לענות אמן אחר קטנים המשננים נסחי ברכות, אולם הרוצה לענות אמן הרשות בידו. ואולם בספר 'נוטרי אמן' (ח"ב עמ' קיז) כתב שמכף שבבבאור הגר"א (שם ד) השוה דין זה לדין עניית אמן אחר ברכה שאינה צריכה, משמע ששנון טפסי ברכות דינו כדין ברכה שאינה צריכה שאסור לענות אחריה אמן.

ב. השומע ברכה ראויה מקטן שהגיע לגיל חנוך כגון ברכות התפלה, ברכות המצוות וברכות הנהנין - יענה אחרי אמן. ויש הסוברים שאף אחר קטן שלא הגיע לגיל חנוך, פל שיודע לברך - יש לענות אמן אחר ברכתו.

מקורות ובאורים:

ב'ש'לחן ערוך' (רטו ג) כתב: "והא דאין עונים אמן אחר תינוק, דוקא

בשעה שלומד הברכות לפני רבו, אבל בשעה שהם מברכים לפטר את עצמם, כיון דבני חנוף הם עונים אחריהם אמן". מדברים אלו ד"ק ה'פרי מגדים' (ראש יוסף ברכות נג ב, הובא במשנ"ב רטו ז) שעונים אמן רק אחר ברכת קטן שהגיע לגיל חנוף, אבל קטן שלא הגיע לגיל חנוף אין עונים אמן אחר ברכתו. ב'פסקי תשובות' (רטו ח) הביא בשם שו"ת 'ביע אמר' (ח"ח כה ח) שגיל חנוף לענין עניית אמן על הברכות, הוא כ'אשר הקטן המברך מביין למי מברכים ומתפללים. להבנה זו יכול להגיע קטן מגיל חמש ומעלה, בהתאם לרמת הבנתו וידעותיו. ואולם הגר"ו נויבירט בספר 'חנוף הבנים למצוות' (סעיף כא) כתב שכל שהקטן יודע לברך מעצמו ללא שיצטרך לעוזרו, הרי הוא הגיע לגיל חנוף לברכות ויש לענות אמן אחר ברכותיו.

ואולם בשו"ת 'אבן שר'אל' (ח"ח סי' יד) כתב שכל שהקטן יודע לומר את מלות הברכה גם אם אינו אלא בן שלוש שנים, הרי זה גיל חנוף לברכות ויש לענות אמן אחר ברכותיו. וראה בתשובות 'אור לציון' (ח"ב פרק יד אות לג) שמציע למי ששומע ברכה מקטן שלא הגיע לחנוף לומר בלחש את הפסוק 'ברוך ה' לעולם אמן ואמן' ואת האמן השניה לומר בקול באופן שישמע כעניית אמן על ברכת הקטן. ובשם הגר"ש"ז אויערבך מובא שנהג לומר אחר ברכת קטן שלא הגיע לחנוף 'אמן' ללא ג' באופן שיראה כעניית אמן ממש (ארחות רבנו ח"ג עמ' רכג).

בספר 'דרכי הלכה' (ברכות הנהנין סי' כה) ד"ק שח"ב"ם לענות אמן על ברכת קטן בכל גיל, מדברי ה'בן איש חי' (מסעי טז) שכתב: "ותינוקות אשר מברכים ח"ב אדם לענות אמן אחריהם", ולא התנה שיהיו הקטנים בני חנוף.

דודשי אמונים

מדברי מדרן ורבנן על עניית אמן

הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א נאב"ד מערב העיר ב"ב

אחד ואחד לזכות את חברו בעניית אמנים רבות, זאת מלבד ה מ ע ל ה שיש למברך עצמו, שאף הוא זוכה מתוך כך לומר את הברכה ביתר התבוננות ומתינות, בנוסף לעצם העבדה המבארת בספרים, כי עניית אמן מוסיפה כח וקיום לברכה.

בידיהם של העוסקים במלאכת חנוף צעירי הצאן תלוי עתידו וצביונו של הדור הצעיר אשר עיניו נשואות אליו. שיתדל נא אפוא כל מנהל בחלקת שדהו, להחדיר בלב המורים והמחנכים עד כמה חשוב שינחילו בקרב התלמידים את חשיבותה של אמן.

מתוך דבריו בכנוס מנהלים - חנכה תשע"ג

אם כן, כאמור, עניית אמן פותחת את כל השערים, ואם רגילים אנו לבקש תמיד במוצאי שבתות מהקדוש ברוך הוא שיפתח לנו 'שערי רחמים, שערי רצון, שערי גאולה'... וכו', בודאי עלינו לשמח בדברי חז"ל הנפלאים אשר גלו לנו כי המפתח לכל אותם שערים אשר כה מיחלים אנו להכנס בעדם טמון במלה אחת - אמן!

ומכאן לנקדה נוספת הקשורה לכל הנקודות האמורות:

אמירת ברכות השחר בצותא הוא מנהג ותיקין אשר מעולם היה נפוץ בקהלות ישראל ואף הזכר לא אחת בספרי הפוסקים. נראה כי בחנוף למנהג זה יש הרבה כדי לתרם להנחלת ערפה של עניית אמן בקרב התלמידים.

בברכות השחר ישנה מעלה מיוחדת בכך שהן סדרת ברכות רצופות שבאמצעותן יכול כל

ידועים הם דברי חז"ל (שבת קיט ב): "אמר ריש לקיש: כל האומר אמן בכל כחו - פותחים לו שערי גן עדן, שנאמר (ישעיהו כו ב): 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמנים'. אל תקרי 'שמר אמנים' אלא 'שאומרים אמן'". חז"ל מעלים כאן על גס את גדל החשיבות של עניית אמן אשר בכחה לפתח שערי גן עדן, ובזהר הקדוש (וילף רפה ב) אף הוסיפו על כך שלא רק שערי גן עדן, אלא כל שערי הברכה נפתחים לרוחה בפני העונה אמן בכל כחו.

המשמעות הפשוטה של אמן היא פדברי הגמרא שם, שבאמצעותה האדם מאמין ומעיד על בוראו שהוא: 'א-ל מלך נאמן'. אולם ישנו הבנות נוספות במשמעותה של אמן, ועל כך כון רש"י כשהוסיף ופרש שבכל כחו הינו 'בכל פונתו'; להורות לנו בכך שלא לאומרה חלילה וחס כמצות אנשים מלמדה, אלא מתוך התבוננות והתעמקות יתרה.

'מאה שערים' בנגד 'מאה ברכות'

"ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה'" (כוי יב) בשמים יש מאה שערי ברכה, ומהם התברך יצחק במאה מיני ברכות. מאה שערי ברכה אלו נפתחים רק בכח אמירת מאה ברכות מדי יום כתקנת חכמים. (פרוש הרקאנטי על התורה)

שערי גן עדן נפתחים בפני המאמין

המהר"ל (נתיבות עולם' נתיב העבודה פ"א) מבאר כי פתיחת שערי גן עדן המבטחת למי שעונה אמן בכל כחו (שבת קיט ב) היא מכח תקף אמונתו של העונה אמן, ואלו דבריו:

"כאשר הוא עונה אמן, הוא מתדבק במי שהוא מאמין הוא השם יתברך... ולפיכך ראוי לפתח לו גן עדן. כי האדם אשר בו האמונה בו יתברך, ראוי לגן עדן, אשר שם הנטיעות אשר נטע השם יתברך והם נטועים בחזק. וגם האדם הזה שהוא בעל אמונה הוא נטיעה חזקה עם השם יתברך, אשר כל הרוחות באות אין מזיזים אותו ממקומו. הוא באמונתו כמו שהיה אל אברהם, ולפיכך ראוי לפתח לו שערי גן עדן ולהיות נכנס לשם."

הצהרת אמונה פעקרי הדת

כתב המשגיח רבי שלמה וולבה (עלי שור' ח"ב פרק טז): כל שלושה עשר עקרי אמונה שמנה הרמב"ם נכללים בשלושה עקרין מרכזיים, שעליהם אף מבססות כל תפלותינו; אלו הם שלשת הזמנים של התגלות הבורא: א. בריאת העולם. ב. נתינת התורה. ג. הגאולה העתידה. עגית אמן היא מעשה קטן של עבודה הכולל אמונה בשלוש התגליות אלו. שהלא אמרו חכמים שאמן היא ראשי תבות "א-ל מלך נאמן"; השם 'א-ל' מבטא את מדת החסד, כפתיב (תהלים נב ג): "חסד א-ל כל היום", במדת החסד נברא העולם, כפתיב (שם פט ג): "עולם חסד יבנה" ונמצא שיש בהזכרתה הצהרה על אמונה בבריאת העולם. בתאר "מלך" מכנה הקדוש ברוך הוא משעת מתן תורה, כשקבלנו על תורה ומצוות. 'נאמן' היא הכרזה על היות הקדוש ברוך הוא נאמן לקיים הבטחתו להביא את הגאולה ולהחיות את המתים, ועל כך שאנו מצפים לך. המשגיח מסיים דבריו אלו במסר מהדהד: "הרי בעגית אמן מהדהד צליל של כל שלוש ההתגליות. אישי תלמיד חכם, האם הרגשית פעם כשאמרתי אמן את התכו האדיר במלה קטנה זו?!"

לכבוד 'בני אמונים',

שלום וברכה!

רצינו לשתפכם בספור מפעים ומרגש שארע עם בתנו - נס של ממש שזכינו לו - ואנו חשים שהיה זה בזכות ההקפדה על עגית אמן.

בתנו בת האחת עשרה מקפידה מאד שלא לברך מבלי שישלימו את ברכתה בעגית אמן, הנהגה שסגלה לעצמה בעקבות פעילותכם הנכבדה בבתי הספר ומוסדות החינוך.

לפני כמה חדשים, כמה ימים לפני פסח תשפ"ב, יצאה מהבית לקניות. מייד לאחר שירדה שמענו לפתע חריקות בלמים צורמת ולאחריה שקט מצמרר. ירדנו בחדרה למטה, ולשמחתנו, בעודנו בחדר המדרגות כבר רצה הילדה לקראתנו כשהיא מבהלת ובוכה.

ברדתנו למטה נגלה לעינינו גדל הנס; אוטובוס עמד ליד מעבר החציה הסמוך לביתנו לאחר שפגע בילדה. נהגו החור והמבהל לא הבין כיצד יתכן שלמרות הפגיעה שספגה, היא נעמדה על רגליה ורצה לביתה בריאה ושלמה.

עלינו לביתנו כדי להתארגן במהירות ליציאה עם הילדה לחדר מיון כדי לודא שחלילה לא ספגה פגיעה פנימית. הגשנו לה כוס שתיה, וכאשר היא ברכה פדרכה בקול ובכך זכתה אותנו בעגית אמן, הבנו מיד בזכות מה זכתה לגס כה מפלא.

בסעדת ההודיה דבר אחד מהדודים על הנסים הרבים שלהם זוכים בזכות עגית אמן. והוסיף כי אמן היא ראשי תבות: "נסים אין מספר".

ברוכים תהיו על פעילותכם,

משפ' צ.

עיה"ק ירושלים ת"ו.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

צדיק באמונתו

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

מצבת המהרש"א בבית העלמין בעיר אוסטרצה שבאוקראינה

המהרש"א ה' בכסלו שצ"ב

רבי שמואל אליעזר אידלס, המהרש"א, נולד לאביו רבי יהודה הלוי בשנת ה'שט"ו בעיר קז'ימיז שלייד קרקוב שבפולין ונדע כעלוי עוד ביילדותו.

בהגיעו לפרקו נשא לבתה של הגבירה מרת איידל ליפשיץ. במשך כעשרים שנה החזיקה חותנתו אותו ואת הישיבה שהקים בעיר פוזנא, ובכך אפשרה לו ללמד ולהרביץ תורה. כהפכת הטוב לחותנתו נהג רבנו לחתם את שמו: 'שמואל אידלס'. לאחר פטירתה עלה לכהן ברבנות קהלות שונות, עד שנקרא לכהן כרב וראש ישיבה באוסטרצה שבאוקראינה.

המהרש"א חבר שני חבורים על הש"ס: 'חדושי הלכות' המבאר את החלק ההלכתי בתלמוד בבלי ו'חדושי אגדות' המפרש את האגדות שבתלמוד. חבורים אלו ששלבו זה לצד זה לפי סדר דפי הגמרא, הפכו לאבן יסוד בלמוד התלמוד בקרב כל בית ישראל.

נפטר באוסטרצה בה' בכסלו שצ"ב, ומנוחתו כבוד בבית העלמין בעיר.

כל השערים נפתחים בפני העונה אמן

אמרו חכמים (שבת קיט ב): "כל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן". המהרש"א (ח"א שם) דיק מכף שנקטה הגמרא בשערי גן עדן - בלשון רבים, שבפני העונה אמן נפתחים כל שערי המדורים הפנימיים בגן עדן ולא רק שער המדור המיוחד המגיע לו; על כל המצוות כולן זוכה האדם למדור בגן עדן בהתאם למעשיו, וכפי שאמרו חכמים (שבת קנב א): "כל צדיק וצדיק נותנים לו מדור לפי כבודו", ואולם המצוות את מצוות עגית אמן בכל כחו, יוצא מן הכלל בכך שבפניו נפתחים שערי כל המדורים בגן עדן - אף אלו שלפי דרגתו לא היה זכאי להם.

השפעות וברכות בזכות עגית אמן

הגמרא (שם נג ב; נזיר סו ב) מדמה את אמירת הברכה ל"גולג'רים" [חילים חלשים] היוצאים להלחם באויב תחלה, ואלו את

עגית אמן על הברכות לחילים גבורים המצטרפים בסוף המערכה ומביאים את הנצחון.

המהרש"א (ח"א נזיר שם) באר את פונת הגמרא כך: על השפעת מזונותיו של האדם מתנהלת מערכה קשה בשמי רום, שכן מצד הדין אמורים הם לבוא לו בקשי ובצמצום, מחמת הקללה שנתקלל אדם הראשון (בראשית ג יז): "ארוה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך", וכפי שאמרו חכמים (פסחים קיח א): "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". ברחמינו נתן לנו הקדוש ברוך הוא את הברכות והאמנים שבאמצעותן משפיע הוא עלינו רב טובה וברכה. הברכות שאנו אומרים עולות לשמי רום ומתחילות את המערכה כנגד המסטרנים המבקשים שיתקיים בנו קללת אדם הראשון, והרי הם כ"גולג'רים המתגרים במלחמה". ואולם באמנים שאנו עונים אחריהן, יש עצמה מיחדת שבכחם "לנצח המלחמה נגד המסטרנים שהם מלאכי משחית".